

خبرنامه هفتگی

مدیریت تعارض منافع

شماره شصتم - ۶ تا ۱۲ شهریور ۱۴۰۰

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی
۱۳ شهریور ۱۴۰۰

۶۰

بنام خداوند جان و آفریننده

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

شماره شصتم - ۶ تا ۱۲ شهریور ۱۴۰۰

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۶۰

مرکز توانمندی سازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

۱۳ شهریور ۱۴۰۰

فهرست مطالب

- درآمد: مسیر پریچ و خم پیشگیری از تعارض منافع..... ۲
- لازمه تحول و حرکت به سمت پیشرفت جلوگیری از تعارض منافع است..... ۷
- عدم اجرای تصمیمات در دستگاه‌ها بعضاً ناشی از تعارض نافع است..... ۷
- در این دولت تعارض منافع نداریم..... ۷
- تعیین مسئول کمیته فسادزدایی و تعارض منافع سازمان بهزیستی..... ۸
- مدیریت تعارض منافع برای جلوگیری از فعالیت در بخش خصوصی..... ۸
- درخواست از وزیر بهداشت برای جوان‌سازی و رفع تعارض منافع مدیران..... ۹
- خصوصی‌سازی، خاستگاه تعارض منافع..... ۹
- طرح کمیسیون اجتماعی برای مهار تعارض منافع در آموزش و پرورش..... ۱۰
- تعارض منافع میان نهادهای مسئول، چالش بزرگ پایتخت..... ۱۰
- برنامه‌های جدید سازمان بورس برای مدیریت تعارض منافع..... ۱۰
- امر مبارزه با تعارض منافع باید مربوط به همه دستگاه‌ها باشد..... ۱۱
- طرح شائبه تعارض منافع در سازمان غذا و دارو از سوی سازمان گمرک..... ۱۱
- اجرای نظام الکترونیک در مقابله با تعارض منافع موثر است..... ۱۱
- حاکمیت شرکتی در بانک‌ها ضعیف و تعارض منافع زیاد است..... ۱۲
- معضله‌های صنعت خودرو ریشه در تعارض منافع دارد..... ۱۲
- طرح مدیریت تعارض منافع در دستور کار صحن علنی مجلس..... ۱۲
- محتوای چند رسانه‌ای تعارض منافع..... ۱۳
- تحلیل فضای مجازی: در نقد ساده‌سازی مسائل با مفهوم تعارض منافع..... ۱۴

درآمد: مسیر پرپیچ و خم پیشگیری از تعارض منافع

تحلیلی بر پیشنهادات وزیر اقتصاد برای مدیریت تعارض منافع

افسانه شرکت

در برنامه‌های ارائه شده توسط وزیر اقتصاد و دارایی به سه راهکار برای مدیریت تعارض منافع اشاره شده است: شفافیت قراردادهای دولتی، شناسایی موقعیت‌های تعارض منافع و افشای تعارض منافع. شفافیت از طریق الکترونیکی کردن فرایند معاملات و افشای دارایی‌های مالی مدیران ارشد باعث می‌شود عملکردها در معرض دید عموم قرار گرفته و بستر نظارت عمومی فراهم شود. آزادی اطلاعات و دسترسی عمومی به آن‌ها نیز بستری را فراهم می‌کند تا مشارکت مردم از طریق نظارت، ارزیابی و مطالبه‌گری از مسئولان افزایش یافته و مردم احساس قرابت بیشتری با حکومت داشته باشند. اما بدون وجود قانونی مادر برای مدیریت تعارض منافع و نظارت‌های کافی در کنار فرهنگ‌سازی امکان تحقق این اهداف با تردید مواجه خواهد شد.

همانطور که در [خبرنامه شماره ۵۹](#) نیز بدان اشاره شد، در بخش ۱۷ برنامه‌های ارائه شده توسط سید احسان خاندوزی وزیر اقتصاد و دارایی به موضوع مدیریت تعارض منافع اشاره شده است: "بخش مهم پیش رفتن اصلاحات اقتصادی در اقتصاد ناشی از منافع مدیران وزارتخانه‌هاست که در دولت قوی لازم است تدابیر زیر در دستور کار قرار گیرد:

۱- تلاش در جهت شمول کامل سامانه ستاد، شفافیت تمام قراردادهای بزرگ در شرکت‌های دولتی و شفافیت انتصابات بخش عمومی

۲- شناسایی و مدیریت تعارض منافع فردی و ساختاری در زیرمجموعه وزارت امور اقتصاد و دارایی

۳- الزام کارکنان مؤثر وزارتخانه و سازمان‌های متبوع به ثبت داوطلبانه موقعیت‌های تعارض منافع و استفاده

حداکثری از مشارکت‌های مردمی برای مدیریت تعارض منافع."

وزارت امور اقتصاد و دارایی یکی از بزرگ‌ترین و البته مهم‌ترین وزارتخانه‌های کشور است که ستاد وزارتخانه و سازمان‌های زیرمجموعه آن مانند سازمان بورس اوراق بهادار، سازمان خصوصی‌سازی، سازمان امور مالیاتی، گمرک، بیمه مرکزی و ... با موقعیت‌های مختلفی از تعارض منافع مواجه هستند. بنابراین وزیر جدید برای مدیریت این موقعیت‌ها راه دشواری در پیش دارد، اما ایشان به خوبی به سه راهکار اصلی پیشگیری از وقوع موقعیت‌های [تعارض منافع](#) اشاره کردند: شفافیت، شناسایی موقعیت‌ها و افشای تعارض منافع. در این یادداشت تلاش می‌کنیم، به ارائه توضیحاتی هر چند کوتاه در خصوص اهمیت این سه راهکار برای مدیریت تعارض منافع بپردازیم.

شفافیت قراردادها با ثبت در سامانه ستاد

در تمامی کشورهای دنیا انجام امور عمومی از وظایف دولت است، انعقاد و اجرای قرارداد نیز وسیله‌ای برای تأمین نیازهای دولت در جهت انجام وظایفش است. بسیاری از زیرمجموعه‌های دولت مانند وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و یا شرکت‌های دولتی برای انجام وظایف محوله‌ای که توسط خود دستگاه و تشکیلات موجود آن‌ها قابل انجام نیست، نیازمند انعقاد قرارداد با سایر اشخاص حقیقی یا حقوقی اعم از بخش خصوصی یا سایر بخش‌های دولتی هستند. قراردادهای دولتی طی فرایندهایی از جمله مزایده و مناقصه انجام می‌شود که در آن بخش خصوصی و بخش دولتی با یکدیگر تعامل مالی دارند. به طور معمول خریدهای دولتی حجم بالایی (از نظر مقدار و ارزش) از معاملات کشور را تشکیل می‌دهند. این ویژگی امکان وسوسه برای سوءاستفاده و گسترش فساد در این بخش را افزایش می‌دهد.

بسیاری از زمینه‌های بروز **فساد مالی** در مناقصات و قراردادهای دولتی از تعارض منافع نشأت می‌گیرد. وجود منابع سرشار رانت در مناقصه‌های دولتی و اطلاع سیاستمداران از این امر و توانایی آن‌ها در تخصیص سیاسی منابع، موجب اختلال در روند برگزاری مناقصه‌ها می‌شوند و از موقعیت بدست آمده به نفع خود سوءاستفاده می‌کنند (موقعیت‌های تعارض درآمد و وظیفه، رانت اطلاعاتی و تعارض وظایف). تصمیم سیاستمدار بر الزامی نبودن برگزاری مناقصه عمومی با صدور مجوز ترک تشریفات در مناقصه‌ها می‌تواند یکی از این موارد باشد^۱.

شرکت‌های خصوصی همواره سعی دارند تا با صرف هزینه‌های زیاد، قانونگذاران را به اعطای **انحصارات** وادار نمایند یا درغیراین صورت رقابت را چنان محدود سازند که بعضی از صنایع، افراد و گروه‌ها بتوانند از رانت برخوردار شوند. در توزیع اعتبارات دولتی در بین بخش‌های مختلف اقتصادی و مناطق مختلف کشور نیز گاهی ممکن است تأیید و تصویب پروژه‌ها بدون توجه به نیازها و امکانات و صرفاً بر مبنای ملاحظات خاص صورت گیرد که در این صورت افراد و گروه‌های فعال در آن بخش‌ها و مناطق از رانت اقتصادی برخوردار می‌شوند^۲.

در حالتی دیگر ممکن است کارگزاران و بروکرات‌ها با سوءاستفاده از قدرت خود، بخشی از رانت‌های حاصل را به نفع دوستان و هم‌حزبی‌های خود درآورند و مناقصه‌ها و قراردادها را به آن‌ها واگذار کنند (موقعیت‌های ارتباطات خویشاوندی یا قومی و قبیله‌ای). یکی از راهکارهای مدیریت این موقعیت‌های تعارض منافع، گسترش شفافیت از طریق الکترونیکی کردن خریدها، معاملات و مناقصات دولتی است. شفافیت از طریق الکترونیکی کردن فرایند معاملات همچنین باعث می‌شود عملکردها در معرض دید عموم قرار گرفته و بستر نظارت عمومی فراهم شود.

سامانه ستاد در سال ۱۳۹۰ جهت ایجاد شفافیت در معاملات دولتی، آزادی اطلاعات و دسترسی مستقیم و بی‌واسطه تعداد کثیری از خریداران و فروشندگان با دستگاه‌های اجرایی ایجاد شد. براساس ماده ۵۰ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، کلیه دستگاه‌های اجرایی مکلف گردیدند تا کلیه معاملات خود اعم از خرید، مناقصه و مزایده

۱. لیلا حسینی و پروین پورفخریان (۱۳۹۸)، بررسی راهکارهای مبارزه با فساد در مناقصات دولتی، فصلنامه پژوهش‌های حقوقی، شماره ۴۰، صص: ۴۱۱-۴۴۷

۲. مؤسسه تدبیر اقتصاد. فساد مالی و اقتصادی. تهران: نشر شریعت، ۱۳۸۲.

را در سامانه ستاد به انجام برسانند. در حال حاضر بیش از ۹ هزار دستگاه اجرایی در آن عضو هستند، اما براساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۹۹) همچنان در عمل بخشی از معاملات دولت، شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی خارج از سامانه مذکور انجام می‌شود. مناقصات بزرگ در این سامانه اعلام نمی‌شود و شرکت‌های خصوصی هم در آن حضور ندارند. این در حالی است که با اجرای کامل این برنامه علاوه بر مدیریت موقعیت‌های تعارض منافع می‌توان از وقوع فسادهای احتمالی در اجرای معاملات دولتی نیز پیشگیری کرد. با این توضیحات می‌توان گفت که وزیر اقتصاد به درستی به موضوع شفافیت در قراردادهای دولتی به عنوان راهکاری برای مبارزه با تعارض منافع مالی اشاره کرده است.

تقدم پیشگیری بر درمان با شناسایی موقعیت‌های تعارض منافع

وزیر اقتصاد در بند دوم راهکارهای پیشنهادی خود به شناسایی و مدیریت تعارض منافع فردی و ساختاری در زیرمجموعه وزارت امور اقتصاد و دارایی اشاره کرده است. تجربیات موفق بین‌المللی در مبارزه با فساد حاکی از تقدم پیشگیری بر درمان بوده و کشورهای موفق راهکارهای مبتنی بر ممانعت پیشگیرانه را در دستور کار خود قرار داده‌اند. اولین و اصلی‌ترین قدم برای پیشگیری، شناسایی موقعیت‌های تعارض منافع است.

غالباً افرادی که با تعارض منافع مواجه می‌شوند، یا نمی‌دانند در موقعیت تعارض منافع قرار گرفته‌اند یا نمی‌توانند به درستی وضعیت موجود را مدیریت کنند. از این رو، در بسیاری از کشورها، تلاش شده است تا ابتدا حوزه‌های مهم تعارض منافع شناسایی شده و سپس، نسبت به پیشگیری از بروز تعارض منافع و مدیریت تعارض‌های پیش‌آمده، اقدام شود. تجربه مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه در شناسایی موقعیت‌های تعارض منافع در بیش از ۱۵ حوزه مختلف اعم از حوزه تعاون، کار و رفاه اجتماعی، آموزش عالی و عمومی، سلامت و درمان، انرژی آب و محیط‌زیست، مسکن و شهرسازی، پول و مالی و ... نشان می‌دهد مصادیق تعارض منافع در لایه‌های زیرین نظام اداری در حوزه‌های مختلف متفاوت بوده و به بافت دیوانسالاری و بروکراتیک هر سازمان وابسته است. بنابراین با وجود نیاز کشور به یک قانون مادر جهت مدیریت تعارض منافع، همچنان برای بومی‌سازی و تطبیق این قانون در هر سازمان یا وزارتخانه نیازمند شناسایی موقعیت‌های بالقوه تعارض منافع در هر سازمان هستیم. در لایحه "نحوه مدیریت تعارض منافع در انجام وظایف قانونی و ارائه خدمات عمومی" که دولت در آذرماه سال ۱۳۹۸ به مجلس تقدیم کرد به درستی به تشکیل هیئت‌های بدوی مدیریت تعارض منافع در ستاد و واحدهای استانی هر دستگاه تأکید شده تا به تعیین فهرست مصادیق تعارض منافع در دستگاه متبوع بپردازند.

الزام به افشای تعارض منافع

بند آخر پیشنهادات وزیر اقتصاد برای مدیریت تعارض منافع به موضوع افشای داوطلبانه موقعیت‌های تعارض منافع اشاره دارد. افشای تعارض منافع یکی از شیوه‌های اولیه و کم‌هزینه مدیریت تعارض منافع است. بدین معنا که فرد، گروه یا سازمانی که در موقعیت تعارض منافع قرار دارد، باید از طریق پر کردن یک اظهارنامه کتبی یا شفاهی این مسأله را با کسانی که ممکن است از تعارض منافع ناشی از موقعیت او متأثر شوند، مطرح نماید. نوع دیگری از افشای تعارض

منافع اظهار دارایی‌های مقامات دولتی است. هر چند به نظر می‌رسد منظور وزیر از ثبت داوطلبانه موقعیت‌های تعارض منافع نوع اول است، اما باید به این نکته نیز توجه داشت که نوع دوم افشای تعارض منافع نیز از اهمیت بسزایی در مدیریت موقعیت‌های تعارض منافع برخوردار است. اعلام دارایی‌های مقامات رسمی علاوه بر دارایی‌ها معمولاً طیف گسترده‌ای از اطلاعات از جمله درآمد، اموال، هدایا، هزینه‌ها، منافع مالی و غیرمالی، شناسایی از همسران، بستگان و سایر افراد مرتبط را شامل می‌شود.

یکی از نمونه‌های موفق در این زمینه، پایگاه داده یوروپام (Europam) است که با حمایت مالی اتحادیه اروپا انجام می‌گیرد. این پایگاه اطلاعات خود که شامل اطلاعات مالی مسئولان دولتی کشورهای عضو اتحادیه اروپاست را به صورت رایگان در دسترس جامعه مدنی، روزنامه‌نگاران و کارکنان دولتی قرار می‌دهد تا بتوانند به کمک این اطلاعات مطالبه شفافیت و پاسخگویی بیشتر از حکومت‌ها داشته باشند. شاخص افشای اطلاعات مالی مسئولان دولتی در این پایگاه شامل ۵ شاخص اصلی است که یکی از آن‌ها تعارض منافع می‌باشد. به طور کلی هدف اصلی این پایگاه داده‌ای ارتقای اعتماد به حکومت و افزایش کارایی مخارج عمومی است.

شفافیت راهبردی ضروری برای مدیریت تعارض منافع

از سال ۱۹۹۵ و همگام با تأسیس سازمان شفافیت بین‌الملل، شاخص فساد اداری ارائه شده توسط آن به یک شاخص جهانی فساد در بخش عمومی تبدیل شد. این شاخص تصویری سالانه از میزان نسبی فساد براساس رتبه‌بندی کشورها ارائه می‌دهد. طبق آخرین گزارش این سازمان در سال ۲۰۲۰ رتبه ایران در بین ۱۸۰ کشور در شاخص "ادراک از فساد" مورد بررسی ۱۴۹ و امتیاز کشور ۲۵ از ۱۰۰ بوده که نشانگر بدتر شدن وضعیت فساد در کشور نسبت به سال‌های گذشته می‌باشد. متأسفانه در سال‌های اخیر وضعیت فساد در کشور مناسب نبوده و این شاخص نیز نشانگر وضعیت نامطلوبی است. از جمله مهم‌ترین راهکارهایی که امروزه برای مبارزه با فساد در کشورهای مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد، مدیریت تعارض منافع است.

با توجه به تنوع زیاد موارد تضاد منافع، وجود سیستمی مبتنی بر شفافیت اطلاعات ضروری و حیاتی است. هر چند اقداماتی در این رابطه (همانند سامانه ستاد) انجام شده است، اما عدم کفایت نظارت بر اجرای قوانین سبب شده این اقدامات به مقصود خود نرسند. رقابتی شدن قراردادهای، افشای تعارض منافع و اقدامات پیشگیرانه هر چند قدم‌هایی بسیار مثبت و امیدوارانه در جهت مدیریت تعارض منافع در وزارت اقتصاد و دارایی است اما بدون وجود قانونی مادر برای مدیریت تعارض منافع و نظارت‌های کافی در کنار فرهنگ‌سازی امکان تحقق اهداف را با تردید مواجه خواهد کرد.

افزون بر ضرورت وجود قانون مادر، باید به تلاش‌های اکتشافی و مطالعه میدانی برای شناسایی، توصیف و دسته‌بندی دقیق موقعیت‌های تعارض منافع در وزارت اقتصاد و دارایی و سازمان‌های زیرمجموعه آن به عنوان یکی از گام‌های مهم و کلیدی اولیه اشاره کرد. تنها با ترسیم نقشه راه موقعیت‌های تعارض منافع در یک وزارتخانه و زیرمجموعه‌های آن می‌توان به تمهید راهکارهای زمینه‌ای مناسب و منطبق بر بافت سازمانی امیدوار بود.

در نهایت اینکه تشخیص ضرورت و اهمیت مدیریت تعارض منافع از سوی وزیر فعلی اقتصاد و دارایی را باید به فال نیک گرفت و کوشش کرد این نگرش و رویکرد به تمامی دستگاه‌های اجرایی و حاکمیتی دیگر نیز توسعه و تسری یابد.

گزیده اخبار، تحلیل‌ها و گزارش‌های هفته گذشته در حوزه تعارض منافع به این شرح است:

آیت‌الله خامنه‌ای، رهبر انقلاب اسلامی در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای دولت جدید، دولت را به حل موضوع تعارض منافع شخصی و عمومی در همه دستگاه‌ها فراخوانده و افزودند: لازمه تحول و حرکت به سمت پیشرفت، قانون‌گرایی، شفافیت، انضباط مالی و جلوگیری از تعارض منافع است.

حجت‌الاسلام و المسلمین رئیسی تصریح کرد: این که بعضی از تصمیمات در دستگاه‌ها به موقع اتخاذ نمی‌شود و یا در زمان مناسب به اجرا در نمی‌آید، بعضاً به خاطر وجود تعارض منافع است؛ لذا باید نسبت به این مسأله حساسیت داشت و لازم است هم خود دستگاه و هم وزارت اطلاعات و دستگاه‌های نظارتی دست‌های پنهانی را که مشکل ایجاد می‌کنند شناسایی و با آن برخورد کنند.

حجت‌الاله عبدالملکی، وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی با تأکید بر اینکه امر مبارزه با تعارض منافع باید مربوط به همه دستگاه‌ها باشد، گفت: در اولین جلسه شورای سیاست‌گذاری وزارتخانه از همه معاونین و روسای صندوق‌ها خواستم هرکدام در حوزه خود شناسایی کنند که مجرای تعارض منافع چیست.

سیدمحمد حسینی، معاون پارلمانی رئیس‌جمهور اظهار داشت: ما در این دولت تعارض منافع نداریم و کسانی که می‌خواهند فعالیت کاری و اقتصادی جداگانه داشته باشند، باید قید پست و مقام را بزنند و از آن کناره‌گیری کنند.

دکتر وحید قبادی دانا معاون وزیر کار و رفاه و رییس سازمان بهزیستی شناسایی دقیق مسئله تعارض منافع را یکی از ارکان ضروری در تقویت سرمایه‌های اجتماعی و تحقق عدالت اجتماعی خوانده و طی حکمی مسئول کمیته فساد زدایی و تعارض منافع را در سازمان بهزیستی کشور منصوب کرد.

محمدعلی دهقان دهنوی، رئیس سازمان بورس و اوراق بهادار، از برنامه‌های جدید سازمان بورس برای مدیریت تعارض منافع خبر داد که در مدیریت نهادهای مالی، مدیریت صندوق‌ها، کارگزاری‌ها و... قابل اعمال است.

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی ۱۳ شهریور ۱۴۰۰

لازمه تحول و حرکت به سمت پیشرفت جلوگیری از تعارض منافع است

آیت‌الله سید علی خامنه‌ای (رهبر انقلاب) - ۶ شهریور ۱۴۰۰
◀ کلیات تعارض منافع

رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای دولت جدید، با تأکید بر لزوم استفاده کامل دولت از هر ساعت فرصت گذران خدمت به مردم، تمرکز دولت بر بازسازی «انقلابی، عقلانی و خردمندانه» در همه عرصه‌های مدیریتی کشور را ضروری خواندند و با اشاره به اولویت مسائل اقتصادی، نکات و توصیه‌های مهمی را درباره «مردمی بودن»، «عدالت‌ورزی»، «فسادستیزی»، «احیای امید و اعتماد مردم» و «انسجام و اقتدار و اشراف دولت» بیان کردند.

ایشان دولت را به حل موضوع تعارض منافع شخصی و عمومی در همه دستگاهها فراخواندند و افزودند: سامانه‌های نظارتی و خدماتی ابزارهای خوبی برای اشراف و هوشمندی دولت در مقوله نظارت بر عملکرد دستگاه‌ها و مبارزه با فساد است. مکرر توصیه کرده‌ایم که این سامانه‌ها را تهیه و به هم متصل کنند اما این کار جلو نرفته است. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای با اشاره به برنامه‌های آقای رئیسی برای ایجاد تحول در قوه مجریه خاطر نشان کردند: لازم‌ه تحول و حرکت به سمت پیشرفت، قانون‌گرایی، شفافیت، انضباط مالی، جلوگیری از تعارض منافع و جدیت در انجام تصمیم‌ها و مصوبات است.

📌 پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری

عدم اجرای تصمیمات در دستگاه‌ها بعضاً ناشی از تعارض نافع است

حجت‌الاسلام و المسلمین رئیسی (رئیس‌جمهور) - ۷ شهریور ۱۴۰۰
◀ کلیات تعارض منافع

توجه به موضوع تعارض منافع مورد تأکید دولت است. این‌که بعضی از تصمیمات در دستگاه‌ها به‌موقع اتخاذ نمی‌شود و یا در زمان مناسب به اجرا در نمی‌آید، بعضاً به‌خاطر وجود تعارض منافع است لذا باید نسبت به این مسأله حساسیت داشت و لازم است هم خود دستگاه و هم وزارت اطلاعات و دستگاه‌های نظارتی دست‌های پنهانی را که مشکل ایجاد می‌کنند شناسایی و با آن برخورد کنند.

📌 خبرگزاری تسنیم

در این دولت تعارض منافع نداریم

سیدمحمد حسینی (معاون پارلمانی رئیس‌جمهور) - ۶ شهریور ۱۴۰۰
◀ کلیات تعارض منافع

ما در این دولت تعارض منافع نداریم و کسانی که می‌خواهند فعالیت کاری و اقتصادی جداگانه داشته باشند، باید قید پست و مقام را بزنند و از آن کناره‌گیری کنند، حدیثی از پیامبر اسلام (ص) هست با این مضمون که می‌فرمایند، «کسانی که می‌توانند به مردم خدمت کنند، باید این فرصت را محترم بشمارند».

📌 خبرگزاری آنا

تعیین مسئول کمیته فسادزدایی و تعارض منافع سازمان بهزیستی

دکتر وحید قبادی دانا (معاون وزیر و رییس سازمان بهزیستی) - ۷ شهریور ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه بهزیستی

دکتر وحید قبادی دانا معاون وزیر و رییس سازمان بهزیستی کشور طی حکمی «دکتر کاظم نظم ده» را با حفظ سمت به عنوان مسئول کمیته فساد زدایی و تعارض منافع سازمان بهزیستی کشور منصوب کرد. در متن حکم ایشان آمده است: «حسب مصوبات اولین جلسه شورای محترم سیاستگذاری و برنامه ریزی تحول راهبردی وزارت متبوع، به موجب این حکم به عنوان «مسئول کمیته فساد زدایی و تعارض منافع سازمان بهزیستی کشور» منصوب می گردید. با عنایت به اهمیت شفافیت سازمانی و شناسایی دقیق مسئله تعارض منافع به عنوان یکی از ارکان ضروری در سیاستگذاری، اجرا، نظارت و پایش مأموریتها و برنامه های سازمانهای پویا و پیشرو و نقش غیرقابل انکار آن در ارتقاء سلامت نظام اداری و اعتمادسازی عمومی، تقویت سرمایه های اجتماعی، صرفه جویی در منابع، افزایش نظارت مردم، فراگیری، تسهیل و تسریع خدمات، مقابله با فساد، تحقق عدالت اجتماعی و ایجاد فرصتهای برابر، انتظار دارم برای نظارت موثر جهت پیشگیری از تأثیرات سوء تقدم منافع شخصی یا گروهی بر انجام وظایف و منافع عمومی، سلامت نظام اداری و مالی، استقرار و توسعه دولت الکترونیک، شناسایی گلوگاه های فسادخیز، حوزه های اثرگذاری تدوین برنامه ها و راهکارهای مدیریت بهینه جهت رفع آنها اهتمام ویژه معمول نمایید.»

✍ سازمان بهزیستی کشور

مدیریت تعارض منافع برای جلوگیری از فعالیت در بخش خصوصی

محمد مهدی نجفی (پژوهشگر اقتصادی) - ۷ شهریور ۱۴۰۰

◀ کلیات تعارض منافع

اگر کمیابی را به عنوان فرض اصلی نظریه های اقتصادی قلمداد کنیم، هر مبادله حاصل از تعارض منافع بین دوسوی نفع برندگان خواهد بود. پس افراد به دلیل کمبود منابع دچار تعارض خواهند شد. نهادیون معتقدند اقتصاد نهادی وظیفه ساماندهی این تعارض منافع را دارد، یعنی وظیفه نهادهاست که از بین تعارض منافع، وابستگی ها را بیرون کشیده و ایجاد نظم کنند. در این شاکله فکری، اندیشمندی از نهادیون به نام کامونز (John Roger Commons) معتقد است کمیابی سبب ایجاد تعارض منافع شده و تعارض منافع، کنشی جمعی را معلول می سازد. طبیعی است که مقابله با تعارض منافع در انواع حکمرانی ها متفاوت باشد. اما می توان معتقد به توافق جهان شمول میان بخشی از این قواعد بود. برای مثال ایجاد محدودیت برای متصدیان شغلی از جمله راهکارهای مشترک در جهان است. به گزارش بانک جهانی ۸۷ درصد مقامات بلندپایه مانند روسای جمهور و نخست وزیران، ۹۶ درصد وزرا، ۹۷ درصد نمایندگان مجلس، ۹۴ درصد کارمندان و ۴۷ درصد همسران و فرزندان مسئولان از اعمال محدودیت برای مقابله با تعارض منافع برخوردار می شوند. طبق این گزارش، به نظر می رسد اعمال محدودیت تعارض منافع برای فعالیت در بخش خصوصی از جدیت بیشتری برخوردار باشد. در این گزارش چهار محدودیت به شرح محدودیت های مربوط به اشتغال پسادولتی، محدودیت های عضویت در سمن ها، محدودیت عضویت در هیات مدیره بنگاه های خصوصی و محدودیت برای اینکه طرف قراردادهای دولتی باشند را شامل می شود.

✍ روزنامه فرهیختگان

درخواست از وزیر بهداشت برای جوان‌سازی و رفع تعارض منافع مدیران

بسیج دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی تهران - ۸ شهریور ۱۴۰۰
◀ تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان

بسیج دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی تهران در نامه‌ای به وزیر بهداشت خواستار پیگیری مطالبات رهبر معظم انقلاب در باره جوان‌سازی مدیران و رفع تعارض منافع شد. در بخشی از این نامه آمده است: «پیشنهاد می‌شود یک بار و برای اولین بار این ریسک پذیرفته شود و مدیریت دانشگاه علوم پزشکی تهران و سایر دانشگاه‌های بزرگ را به نسل گام دوم انقلاب سپرده شود. نسلی جوان با نگاه تحولی و دارای برنامه تحولی، دارای تجربه میدانی مقابله مستقیم با کرونا، به دور از مماشات و مصلحت‌سنجی پدرخوانده‌های پیر تا سرآغاز تحول و انتخاب مدیران میانی مناسب باشد. نسلی که صرفاً دل در گرو این انقلاب و خدمت به مردم داشته و منفعت هیچ کس را بر مردم و انقلاب ترجیح ندهد؛ تا با دوری از تعارض منافع و انحصار، فعالیت‌های تجاری و خصوصی، مال‌اندوزی و رزومه‌پروری، فساد و عدالت‌گریزی به طور تمام‌وقت و با روحیه جهادی به خدمت بپردازد. چنانچه ریاست دانشگاه از افرادی باشد که اهل تحول نباشد و عمر خود را در بخش خصوصی برای مال‌اندوزی سپری کرده باشد و تعارض منافع در مورد ایشان مطرح باشد قطعاً و یقیناً موفقیتی کسب نخواهد شد و مایه سرافکندگی دولت و دانشگاه خواهد بود.»

📧 خبرگزاری آنا

خصوصی‌سازی، خاستگاه تعارض منافع

محمد رضا نیک‌نژاد (معلم و فعال صنفی) - ۹ شهریور ۱۴۰۰
◀ تعارض منافع در حوزه آموزش عمومی

روند خصوصی‌سازی در آموزش و پرورش قریب به ۳۰ سال پیش آغاز شد. این زمان را می‌توان آغاز دوره ورود پول به حوزه عمومی دانست. البته در متعارض بودن منافع همیشه بحث پول مطرح نمی‌باشد، بلکه بحث منافع سیاسی، منافع اقتصادی و منافع اجتماعی است. این موضوع در چهار حوزه آموزش و پرورش در سطوح و گرایش‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و ایدئولوژیک اتفاق می‌افتد.

تعارض منافع سیاسی نسبت به آموزش و پرورش، به معنای قبضه کردن قدرت، هم در نهادهایی مثل مجلس، دولت و حتی قوه قضاییه وجود دارد. مثلاً هر وزیری که روی کار می‌آید از دخالت نمایندگان مجلس در انتصابات گلایه می‌کند. مورد دیگری که در ساختار آموزشی و در سطح اجرایی مطرح است وجود نهادهای فراآموزشی مانند شورای عالی آموزش و پرورش و شورای عالی انقلاب فرهنگی است. یکی از مهم‌ترین مصادیق تعارض منافع در آنجا حضور صاحبان مدارس غیرانتفاعی در شورای عالی آموزش و پرورش است. برای مثال فرض کنید طرحی جهت مهار، کاهش یا حتی نظارت بر تعارض منافع به این شورا ارجاع شود به راحتی رد خواهد شد.

در قانون بودجه، سرفصل سازمان توسعه مدارس خصوصی دارای بودجه ۱۰۰۰ میلیارد تومانی از آموزش و پرورش است. این بودجه به منظور توسعه این گونه مدارس است. با توجه به عدم موفقیت مدارس غیر دولتی و کاهش شدید استقبال خانواده‌ها از آن‌ها، در زمان وزارت وزیر اسبق برای جلوگیری از بسته شدن این مدارس، بودجه‌هایی را اختصاص دادند؛ که البته خودش یکی از نمودهای تعارض منافع است.

📧 مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه

طرح کمیسیون اجتماعی برای مهار تعارض منافع در آموزش و پرورش

حسین فلاحی (عضو کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس) - ۸ شهریور ۱۴۰۰
 ◀ تعارض منافع در حوزه آموزش عمومی

برخی از افراد به دلیل سمت‌هایی که در اختیار دارند اقدام به فعالیت‌هایی خارج از سمت سازمانی خود می‌کنند. این مقوله ناعدالتی در پرداخت ثروت را به دنبال دارد. برای مهار تعارض منافع طرحی در کمیسیون اجتماعی مجلس پیگیری می‌شود تا افراد در صورت کسب سمت‌های دولتی در دستگاه‌ها نباید پست‌های بیرون از سازمان در اختیار داشته باشند. برای مثال هم اکنون یک فرد مدیر است از مدیریت و رانتش استفاده می‌کنند. به این دلیل نباید در بیرون از مجموعه پستی در اختیار داشته باشد. همچنین این امکان وجود دارد که یک فرد وزیر باشد، اما در بخش خصوصی هم مدارس غیر انتفاعی داشته باشد. این مقوله تعارض منافع را به دنبال دارد. همچنین فردی در وزارت آموزش و پرورش پستی را در اختیار دارد، اما در بیرون هم مدرسه غیر انتفاعی را دارد.

✉ خبرگزاری برنا

تعارض منافع میان نهادهای مسئول، چالش بزرگ پایتخت

زهرا نژاد بهرام (عضو سابق شورای شهر تهران) - ۸ شهریور ۱۴۰۰
 ◀ تعارض منافع در حوزه شوراها و شهرداری

به علت وجود نهادهای مسئول متعدد و عدم وجود مدیریت واحد، تعارض منافع به شدت در شهر تهران مشاهده می‌شود. شهرداری، استانداری و فرمانداری تهران سه نهاد مسئول مختلف هستند. تعارض منافع منجر به پایین آمدن سرعت و سهولت اداره شهر می‌شود. ساختار سیاسی کشور ما این سازمان‌ها را از یکدیگر جدا کرده و هر کدام از این نهادها قدرت خود را دارند و نظر خود را می‌دهند. لذا امکان مدیریت واحد شهری در شهر تهران وجود ندارد و این لایحه مدت‌هاست در راهروهای بهارستان دست به دست می‌شود. به نظر می‌رسد شهرداری مسئول اداره شهر است اما در واقع این طور نیست و تعارض منافع سبب مشکل بودن هماهنگی می‌شود.

✉ خبرگزاری ایسنا

برنامه‌های جدید سازمان بورس برای مدیریت تعارض منافع

محمدعلی دهقان دهنوی (رئیس سازمان بورس و اوراق بهادار) - ۹ شهریور ۱۴۰۰
 ◀ تعارض منافع در بازار سرمایه

یکی از این نظارت‌ها، نظارت بر جلوگیری از تعارض منافع است. در بحث تعارض منافع، برنامه‌های جدیدی داریم که در دست بررسی هستند. حوزه‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفته و جلسات متعددی در سطوح مختلف برگزار شده و بسته‌هایی در حال آماده‌سازی است که در مدیریت نهادهای مالی، مدیریت صندوق‌ها، کارگزاری‌ها و ... و خلاصه در هر جایی که امکان بروز تعارض منافع وجود داشته باشد، مورد استفاده قرار بگیرد.

✉ بورس نیوز

امر مبارزه با تعارض منافع باید مربوط به همه دستگاه‌ها باشد

حجت‌اله عبدالملکی (وزیر تعاون کار و رفاه اجتماعی) - ۱۰ شهریور ۱۴۰۰
◀ کلیات تعارض منافع

امر مبارزه با تعارض منافع باید مربوط به همه دستگاه‌ها باشد. در اولین جلسه شورای سیاست‌گذاری وزارتخانه از همه معاونین و روسای صندوق‌ها خواستم بلافاصله دو کمیته را تشکیل دهند؛ نخست مقررات‌زدایی و حذف قواعد زائد و دوم کمیته مبارزه با مفاسد و رفع تعارض منافع. از مدیران خواستم هرکدام در حوزه خود شناسایی کنند که مجرای تعارض منافع چیست. هم‌زمان یک قرارگاه رفاه ایرانیان با ۱۴ ستاد آغاز به کار کرده است که یکی از آنها ستاد مبارزه با تعارض منافع است. روی موضوعاتی چون مفاسد، مجاری فساد و کیس‌های فساد (کسانی که جزء لیست مفاسد هستند) وارد شدیم و حتی برکناری و جابه‌جایی‌هایی نیز در روزهای اول داشته‌ایم.

📧 خبرگزاری ایسنا

طرح شائبه تعارض منافع در سازمان غذا و دارو از سوی سازمان گمرک

مهرداد جمال ارونقی (معاون فنی گمرک ایران) - ۹ شهریور ۱۴۰۰
◀ تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان

بعد از شکایت سازمان غذا و دارو از سازمان گمرک، حالا سازمان گمرک مباحثی را در خصوص تعارض منافع مطرح کرده است. اخیراً معاون وزیر بهداشت در نامه به معاون سازمان بازرسی به دلیل ورود بدون مجوز برخی اقلام دارویی از جمله داروهای مربوط به کرونا از گمرک شکایت کرد. معاون فنی گمرک ایران در واکنش به شکایت معاون وزیر بهداشت و رئیس سازمان غذا و دارو از گمرک به سازمان بازرسی کل کشور در مورد ترخیص داروهای مقابله با کرونا دست به افشاگری زد. مهرداد جمال ارونقی در نامه به شانه‌ساز به جزئیات تعارض منافع واردات اقلام دارویی توسط برخی شرکت‌ها در پرتو تعارض منافع اشاره کرده است.

📧 خبرگزاری ایمن

اجرای نظام الکترونیک در مقابله با تعارض منافع موثر است

بهرام عین‌الهی (وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) - ۹ شهریور ۱۴۰۰
◀ تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان

وزیر بهداشت درباره واگذاری مدیریتها در وزارت بهداشت و ضرورت توجه به تعارض منافع، تاکید کرد: هرکس را که منصوب می‌کنیم میثاق نامه ای داریم که باید فرد تمام وقت خود را کاملاً برای کار خود بگذارد. وی همچنین با اشاره به ضرورت توجه به موضوع تعارض منافع و مافیای دارو، گفت: اولاً کسانی که در تصمیم‌گیری و توزیع دارو هستند باید عضو شرکت و مدیر عاملی نباشند؛ ضمن اینکه اجرای نظام الکترونیک نیز بسیار مهم است.

📧 خبرگزاری فارس

حاکمیت شرکتی در بانک‌ها ضعیف و تعارض منافع زیاد است

ولی‌الله سیف (رئیس کل اسبق بانک مرکزی) - ۱۰ شهریور ۱۴۰۰
 ◀ تعارض منافع در نظام بانکی

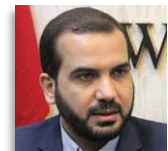

اصول حاکمیتی شرکتی بانک‌ها بسیار ضعیف و تعارض منافع زیاد بود، پیشنهاد می‌دهم سازمان حسابرسی که در اختیار وزارت اقتصاد است، از طریق مجمع عمومی این سازمان مکلف شود برای بالا بردن شفافیت، بانک‌ها را موظف به رعایت استانداردهای IFRS در تهیه صورت‌های مالی کنند؛ این موضوع به بانک مرکزی برای نظارت بیشتر هم کمک خواهد کرد. تعارض منافع بین دولت، بانک مرکزی و وزارت اقتصاد همواره وجود دارد که می‌تواند مشکل‌ساز شود. پیشنهاد من این است که در شورای عالی سران قوا در این خصوص تصمیم‌گیری شود که طرح استقلال بانک مرکزی از سوی اقتصاددانان بررسی شود. ثانیاً تناقض‌های موجود با استفاده از ظرایفی که کارشناسان پیشنهاد می‌دهند، برطرف شود.

🔗 خبر آنلاین

معضله‌های صنعت خودرو ریشه در تعارض منافع دارد

مجتبی یوسفی (عضو کمیسیون عمران مجلس) - ۱۲ شهریور ۱۴۰۰
 ◀ تعارض منافع در صنعت

گرانی خودرو و ناتوانی تعویض خودروهای فرسوده تنها دامن رانندگان را نمی‌گیرد بلکه این گرانی‌ها بر دوش تمام مردم جامعه خواهد بود، زمانی که خودرویی بدون هیچ دلیلی چندین برابر قیمت واقعی خود می‌شود قیمت قطعات آن هم رشد پیدا می‌کند، رانندگان برای جبران این گرانی فشار را بر روی مسافران می‌آورند. که همه این بی‌برنامگی‌ها بازمی‌گردد به عدم نظارت در صنعت خودروسازی است. در حال حاضر یک زنجیره پیوسته ضابطه‌ای در خودروسازی حاکم است که اجازه کاهش قیمت‌ها را نمی‌دهد. یعنی از تولید تا نرخ گذاری این بازار در دست عده خاصی است که هم خود تولید کننده و هم خریدار هستند که همگی به تعارض منافع باز می‌گردند، تمام نکات عنوان شده باید با رای اعتمادی که نمایندگان به آقای فاطمی وزیر وقت صمت دادند برطرف و متحول شود. تا زمانی که عزمی جدی در جهت رفع مشکلات نباشد با تغییر مدیریت‌ها مشکلات برطرف نخواهد شد.

🔗 خبرگزاری خانه ملت

طرح مدیریت تعارض منافع در دستور کار صحن علنی مجلس

خبرگزاری شبستان - ۱۲ شهریور ۱۴۰۰
 ◀ طرح و لایحه تعارض منافع

جلسات علنی مجلس شورای اسلامی بعد از یک هفته تعطیلی جهت سرکشی نمایندگان به حوزه های انتخاباتی، در روزهای یکشنبه، سه شنبه و چهارشنبه هفته جاری تشکیل می‌شود و طرح اصلاح و الحاق موادی به قانون نظارت مجلس بر رفتار نمایندگان و طرح مدیریت تعارض منافع در دستور کار مجلس شورای اسلامی قرار دارد.

🔗 خبرگزاری شبستان

محتوای چند رسانه‌ای تعارض منافع

در هفته گذشته، سه برنامه تصویری مرتبط با تعارض منافع در فضای مجازی منتشر شد:

- [عارضه یابی و شناسایی مصادیق تعارض منافع در صدا و سیما](#) / آپارات جامعه اندیشکده های ایران / ۹ شهریور ۱۴۰۰ /
دکتر مصطفی عباسی از اندیشکده شفافیت برای ایران به ارائه پروژه «تعارض منافع در صدا و سیما» در مرحله دوم جایزه ملی سیاست گذاری می پردازد.
- [طرح مدیریت تعارض منافع](#) / آپارات جامعه اندیشکده های ایران / ۹ شهریور ۱۴۰۰ /
دکتر مهدی فلاحیان از اندیشکده شفافیت به ارائه پروژه «طرح مدیریت تعارض منافع» در مرحله دوم جایزه ملی سیاست گذاری می پردازد.

تحلیل فضای مجازی: در نقد ساده‌سازی مسائل با مفهوم تعارض منافع

در هفته اخیر به جز موسیقی متن تعارض منافع در نظام سلامت و درمان که همچنان با اختلاف بسیار در صدر موضوعات مورد بحث کاربران فضای مجازی ذیل کلیدواژه‌های «تعارض منافع» و «تضاد منافع» است، سخنان مقام رهبری و مسئولان دولتی در مورد مبارزه با تعارض منافع در فضای توییتری بازتاب‌هایی داشت. همچنین جوانه‌هایی از نگرش نقادانه نسبت به استفاده نابجا از مفهوم تعارض منافع و ساده‌سازی مسائل پیچیده با این استفاده، در توییتر دیده می‌شود که بیانگر ظرفیت عرصه عمومی شبکه‌های اجتماعی برای خودپالایش‌گری فهم‌ها در جامعه است. در گزارش پیش رو به بررسی اهم مسائل مطرح‌شده در فضای توییتر ذیل کلیدواژه تعارض منافع و تضاد منافع در حد فاصل ۴ تا ۱۱ شهریور می‌پردازیم.

بازتاب سخنان مقام رهبری در مورد تعارض منافع در توییتر

سخنان مقام رهبری در ابتدای هفته گذشته در مورد ضرورت توجه دولت سیزدهم به مسئله تعارض منافع مورد توجه کاربران شبکه توییتر قرار گرفت. برخی کاربران بدون توضیح بیشتر تنها به نقل همین جملات از سخنان ایشان پرداخت:

«از منظر مقام معظم رهبری لازمه تحول و حرکت به سمت پیشرفت، قانون‌گرایی، شفافیت، انضباط مالی، جلوگیری از تعارض منافع و جدیت در انجام تصمیم‌ها و مصوبات می‌باشد.»

«امروز رهبر انقلاب در سخنان خود در جمع هیئت دولت جدید، در مورد عدم وجود تعارض منافع در مدیران دولت تاکید کردند.»

وزیران دولت سیزدهم با تعارض منافع چه می‌کنند؟

امضای میثاق‌نامه وزرات دولت سیزدهم که یکی از بندهای آن به موضوع تعارض منافع اختصاص دارد، همچنان بازتاب‌هایی در شبکه‌های اجتماعی دارد. چنانکه توییتر رسمی وزیر اطلاعات (سید اسماعیل خطیب) بدون هیچ توضیح اضافی تنها همین بند میثاق‌نامه را برجسته کرده است:

«با امضای «عهدنامه مدیران دولت مردمی» به مفاد ده‌گانه آن از جمله «فسادستیزی و نفی مطلق روابط ناسالم اداری، شناسایی زمینه‌های فسادزا و تعارض منافع و اقدام قاطع، سریع و مؤثر در جهت رفع آنها» متعهد شدم.»

اما در همین زمینه و در پی تشکیل دو کمیته ضابطه‌زدایی و مبارزه با فساد و تعارض منافع در زیرمجموعه‌های وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی از سوی وزیر جدید کار و رفاه اجتماعی، این موضوع نیز به محلی برای گفتگوی کاربران بدل شده است. یکی از کاربران به نام رضا کاشف در این زمینه می‌نویسد:

🔗 «لازمه حذف مقررات دست‌وپاگیر، تعریف الگوی کلان # حکمرانی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (تعاملات درون‌دستگاهی بین اشتغال، تعاون، کار، رفاه، تامین اجتماعی و توانبخشی) و تعامل با سایر بخش‌های دولت و حاکمیت است. آنگاه تمام موانع استقرار این الگو از جمله تعارض منافع شناسایی و حذف شود.»

کاربر دیگری نیز تشکیل این دو کمیته را در تناقض با هم می‌بیند و معتقد است برای مقابله با تعارض منافع نیاز به وضع ضابطه و قواعد است و این امر با تشکیل کمیته ضابطه‌زدایی همخوانی ندارد.

تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان، همچنان در کانون توئیتر

در شرایطی که بیماری همه‌گیر کرونا تمام ابعاد زندگی مردم را تحت تاثیر خود قرار داده است، دور از انتظار نیست که نگرستن به موضوع بهداشت و درمان از دریچه تعارض منافع نیز به جریانی مستمر و غالب در شبکه‌های اجتماعی بدل شود و همچنان موضوع بهداشت و درمان در ردیف موضوعات اصلی مورد بحث با چارچوب تحلیلی تعارض منافع قرار دهد. یکی از کاربران توئیتر با پیوند زدن موضوع تعارض منافع در بخش درمان به پولشویی، زاویه نامتعارفی از بحث را می‌گشاید:

🔗 «بینید یک چیزی رو شما ندید میگیرید کامل، اون هم تضاد منافع است. سیستم درمان بزرگترین سیستم پولشویی در ایران است. دارو و تجهیزات تو کشور میاری دلار می‌بری، با کمترین مشکل، هر چقدر تعداد بیمار به خصوص بیماریهای گران قیمت مثل سرطان و نقص های ژنتیکی بیشتر باشد دلارهای نفتی راحت تر»

در همین میانه، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی نیز فرصت را غنیمت شمرد و گزارشی را که سه سال از زمان تهیه آن گذشته و امکان انتشار نمی‌یافت بالاخره منتشر کرد: مصادیق تعارض منافع در نظام سلامت. اکانت رسمی مرکز پژوهش‌های مجلس در توئیتر نیز این گزارش را به عنوان «نخستین شماره از سلسله گزارش‌های مصادیق تعارض منافع» معرفی کرده است؛ اشاره‌ای که می‌تواند نویدبخش انتشار گزارش‌های بعدی در بخش‌های متنوع‌تر از سوی مرکز پژوهش‌ها باشد:

🔗 «نخستین شماره از سلسله گزارش‌های «مصادیق # تعارض منافع» با عنوان «تعارض منافع در حوزه سلامت» منتشر شد. در این گزارش علاوه بر شرح مصادیق، به راهکارها و ظرفیت‌های قانونی مقابله با پدیده تعارض منافع در حوزه # سلامت پرداخته شده است.»

در مداری دیگر، وزیر بهداشت علی‌رغم دریافت اخذ رای اعتماد از مجلس و آغاز به کار به عنوان وزیر همچنان از منظر درگیری با تعارض منافع در کانون نقد و نظر کاربران توئیتر است. یکی از کاربران به نام «مادر گلها» با کنایه به وزیر بهداشت می‌گوید:

«چه دلخوش کنک‌هایی! حتماً هم تعارض منافع رو ریشه کن می‌کنه، حتماً می‌یاد خودش رو از شرکت‌های خصوصی خودش، خلع ید می‌کنه، تاملت ذوق کنند! بیچاره رعیت که گرفتار ایشان شده اند! بسیار نگران روزی هستم که مردم بگن: ای خوشا دوران نمکی!»

انتشار این توئیت و توئیت‌های مشابه در نقد وزیر بهداشت به ویژه با هشتگ «#واکسن_نمیزنیم» بیانگر این است که گویا مخالفان واکسیناسیون سراسری در ایران در واکنش به برنامه پیگیرانه وزیر جدید برای واکسن زدن عموم مردم، از اسم رمز تعارض منافع برای حمله به وی بهره می‌جویند.

گستره موضوع تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان را زمانی می‌توان دریافت که حتی انتصاب محمد اسلامی به عنوان رئیس سازمان انرژی اتمی به دستمایه‌ای برای انتقاد برخی کاربران از تعارض منافع در حوزه پزشکی می‌شود:

«@HosseinDaliriam: مسئلتن: چطور آقای محمد اسلامی با تحصیلات غیر مرتبط با انرژی هسته‌ای، می‌تواند رئیس سازمان انرژی اتمی شود، اما یک فرد غیر پزشک، نمی‌تواند وزیر بهداشت و درمان و یا ولو یکی از اعضای کمیسیون بهداشت و درمان مجلس باشد و این دو جا، کلاً در فُرق پزشکان است! تعارض منافع ایجاد نمی‌شود؟»

کاربر دیگری پلمپ نشدن مطلب پزشکان به سبب عدم رعایت پروتکل‌های بهداشتی زمان کرونا را نمود دیگری از تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان می‌خواند:

«محمد علی عبدالهی: تا حالا دیدید مطب یه پزشک به دلیل رعایت نکردن پروتکل‌های بهداشتی و ازدحام زیاد پلمپ بشه؟ تا حالا دیدید یه پزشک برای سلامتی بیمارانش (نه خودش) کار خاصی انجام بده؟ (مثل نوبت تلفنی یا...) جواب سوالهای بالا منفیه و این یعنی تعارض منافع.»

بازتاب تعارض منافع در نظام مهندسی در توئیتر

به نظر نمی‌رسد که بحث و جدل حول تعارض منافع در نظام مهندسی ساختمان تا روز انتخابات نظام‌های مهندسی استان‌ها به پایان برسد. در توئیتر نیز این جدل‌ها بازتاب می‌یابد. دو نفر از کاربران توئیتر در این زمینه می‌گویند:

«تعارض منافع در نظام مهندسی ساختمان بیداد می‌کند، خواهشاً به داد جوانان تحصیلکرده مهندسی بیکار که کار و درآمدی جز نظارت ساختمان ندارند برسید، کارمندان دولتی دارای پروانه اشتغال بکار نظارت ساختمان حق آنها را ضایع می‌کنند.»

« کار نظارت ساختمان در کشورهای پیشرفته بعنوان شغل تخصصی محسوب شده و کارمندان حق داشتن همزمان شغل دولتی خود با کار نظارت را ندارند، بهتر است در کشور ما هم برای پیشرفت مملکت و رفع تعارض منافع در زمینه‌ی ساخت مسکن این کار انجام شود.»

منع استفاده از پروانه نظام مهندسی توسط کارکنان دولت همان موضوع محور و پرمناقشه دستورات عمل مدیریت منافع متعارض وزارت راه و شهرسازی در سال ۱۳۹۶ است که همچنان با مقاومت بخشی از مدیران نظام مهندسی در کشور مواجه است. محمد اسلامی، وزیر قبلی راه و شهرسازی تا آخرین روزهای وزارت خود بر اجرای این بخشنامه پافشاری کرد، اما سرنوشت اجرای آن در زمان وزارت رستم قاسمی مورد سوال است.

نگریستن به اداره زندان‌ها از دریچه تعارض منافع

انتشار کلیپ‌هایی از برخورد در زندان اوین که واکنش مسئولان قضایی و تاکید بر برخورد ریشه‌ای و سریع با موضوع را به دنبال داشت، در فضای مجازی همچنان بازتاب‌هایی دارد. یکی از کاربران به این مسئله از منظر تعارض منافع نگاه کرده است:

«یک تعارض منافع وجود دارد و آن هم واگذاری هر دو وظیفه مدیریت و نظارت زندان به یک مجموعه است راهکار تفکیک کاملاً مستقل درون قوه ای یا حتی بیرون قوه ای است؛ به عنوان نمونه می شود مدیریت زندان را به دولت و نظارت را به قوه قضائیه سپرد این تفکیک بهترین راهکار پیشگیری است.»

تعارض وظایف از موقعیت‌های رایج تعارض منافع سازمانی است و کاربر توئیتری فوق موضوع را از منظر تداخل و تعارض وظیفه مدیریت و نظارت مورد ریشه‌یابی قرار داده و تحقق وعده مسئولان قضایی را منوط به این تفکیک وظایف می‌داند.

در نقد ساده‌سازی مسائل با مفهوم تعارض منافع

نقد نگرش عامل محور افراطی به فهم و تحلیل تعارض منافع قبلاً در این خبرنامه مطرح شده بود. موکول کردن تمام مشکلات ساختاری و فرایندی به حل تعارض منافع در سطح اشخاص و افراد، نمودی از همین نگرش عامل محور یک‌سویه است. یکی از کاربران توئیتر به صورت کنایی این موضوع را مورد نقد قرار داده است:

«حسین درودیان: یک تحلیل ساده‌لوحانه از اقتصاد ایران: مسائل اقتصاد ایران خیلی ساده هستند؛ تحلیل آنها هم ساده و سراسر است؛ راه حلها هم مشخص است؛ فقط این وسط بدجنسی و تعارض منافع سیاسیون مانع ایجاد کرده؛ وگرنه دانش کافی برای تحلیل و علاج مسائل به قدر کافی بین اقتصاددانان ما موجود است.»

مشابه همین دیدگاه نقادانه، به درستی مورد تاکید کاربر دیگری قرار می‌گیرد که معتقد است نباید همه مسائل را به تعارض منافع چسباند:

«نه برادر! همه چیز رو نباید به هم گره زد. سیستم ناکارآمد ابعاد مختلفی داره که لزوماً از دست یک، دو یا چند نفر هم کاری برنمیاد. چسبوندن همه چی به تعارض منافع نه درست هست و نه راهکاری ارایه می‌ده. مشکل بسیار بیشتر از تعارض منافع هست.»

میل عجیب و روزافزون در تحلیل همه مسائل با تعارض منافع در میان بخشی از سیاستگذاران و شهروندان، می‌تواند خطر دیگری در عمومی‌سازی تعارض منافع باشد؛ در این درک در حال عمومیت یافتن، گویی تعارض منافع ریشه و سرچشمه تمامی ناکارآمدی‌هاست. افراط در هر چیزی می‌تواند به ملوث و بی‌خاصیت شدن آن هم منجر شود. باید سخت مراقبت کرد که تعارض منافع به شیطان جدیدی برای پوشاندن دیگر ریشه‌های ناکارآمدی بدل نشود.

هزینه‌ای که برای عمومی شدن مفهوم تعارض منافع باید پرداخت

هم‌پيوند با بحث قبلی، باید این سوی قضیه را هم دید که هر مفهوم با عمومی شدن در معرض مزیت و مضرت است. تعارض منافع هم از این قاعده مستثنا نیست. وقتی این مفهوم در فضای عمومی جامعه مطرح شده و عموم افراد از آن برای فهم و تحلیل مسائل استفاده می‌کنند، خواسته و ناخواسته برداشت‌های اشتباه و تحریف‌شده نیز بر آن بار می‌شود. در هفته گذشته نمونه‌های این کژکارکردی در عمومی‌سازی مفهوم تعارض منافع باز هم در فضای مجازی مشهود بود. کاربری در مورد انتخاب وزیر آموزش و پرورش توئیت کرده است:

«چرایه معلم رو می‌خوایید بکنید وزیر آموزش پرورش ب قول خودتون این تعارض منافع نیست؟!»

مسئله ساده‌ای است که وزیر شدن یک معلم فی نفسه نمودی از تعارض منافع نیست. اما این نمونه‌ها به طور مستمر در استفاده از تعارض منافع جاریست. نکته مهم این است که نمی‌توان از منطری نخبه‌گرایانه، شهروندان را ملامت کرد که چرا تعارض منافع را نفهمیده و اشتباه به کار می‌برید. این هزینه‌ای است که برای عمومی‌سازی مسائل باید پرداخت کرد، اما هم‌زمان باید کوشید درک عمومی از مسائل را پالایش و تصحیح کرد. سازوکار عرصه عمومی برای گفت‌وگو و کنش تفاهمی هیچ راه دیگری جز همین خودتصحیح‌گری در عرصه عمومی برای ما باقی نمی‌گذارد.

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۶۰

شماره شصتم - ۶ تا ۱۲ شهریور ۱۴۰۰

دبیر خبرنامه: سمانه سبرابی

مجری: مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

شماره واتساپ خبرنامه: ۰۹۰۲۰۴۳۲۹۹۵

